

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 262. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034109260576.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

V. **At den Guds bespaattelse (met Suæren oc Banden) er en Synd mod det Høyuerdige/ vor Herris Jesu Christi Legoms och blods Sacrament.**

DEn tid der vor Herre Christus/ vor genløser oc saliggørere/ lige den samme tid/ hand tog sig vor genløselis oc saligheds gerning forhender/ ved hans død oc pine/ gjorde hand tilforn sit Testament oc sidste 263 vilie/ lod effter sig sine vdualde oc tro Christne/ sit sande Legom oc blod/ til it ligendefæ/ arffuedel oc en vis tryghed oc besejning paa hans naade/ syndernis forladelse oc euig salighed/ oc hand siger at wi skulle æde oc dricke samme hans legom oc blod til hans ihukommelse/ oc til hans naadis oc barmhjertigheds stadfestelse/ forsejning mod samuittighedens beklagelse/ mod Louens fordømmelse/ oc euig formaledidelse/ at wi skulde io vel/ oc vdi alle maade bliffue stadfeste oc gjorde vise/ at hand haffuer igenløst oss/ fra den euige død/ ved hans død oc pine/ oc at wi der ved/ haffuer faait den euige salighed/ och denne vor troes visheds Testament oc stadfestelse drager den hellige Apostel Johannes frem/ til vidnisbyrd/ vdi den første Epistele femte Capitel/ met yppere oc trøsteligere ord/ der hand siger/ at Gud aff stor barmhiertighed oc Naade/ vden det/ at wi ere vise gjorde oc offuerflødige nock/ om vor salighed/ ved try vidnisbyrd/ vdi Himmelen/ som er Faderens/ Søns oc hellig Aands/ da haffuer hand oc lige saa || ladit effter sig her paa iorden try vidnisbyrd/ som er Aand/ Vand oc blod.

Men at det er nu nock her aff beuist/ huorfaar oc huor til/ vor Herre Christus haffuer indset/ sit hellige Sacrament/ oc giort sit Testament/ huor til ocsaa/ det skal være oss nøtteligt oc gaffnligt. Oc fremdelis ocsaa i det som Apostelen siger/ at ingen tør foruende eller sønderbryde it Menniskis Testament/ kand mand lettelige her aff beslutte/ huad den Guds bespaatning/ er for en gruselige oc forskreckelige Synd/ som borttager aldels saadan vor Herris Christi sidste vilie/ foruandler hans wforuandelige Testament/ ia det aldels sønderbryder oc til inted gør/ i det at samme Testament/ Sacrament/ Legom oc blod/ som er aleniste giffuit til vor saligheds vished/ bliffuer vanbrugit/ til en gruselig fordømmelse oc formaledidelse met Suæren oc Banden/ som det er huer mand mer end formegit vitterligt/ met huad ord oc vdi huilcken maade mestedelen alle bogstaffue/ i Herrens Naduere bliffue fremdragne til gruselige skenden oc banden/ Men at saadan forskreckelige Synd bliffuer aff ingen/ vere sig høy eller nederlig Stat/ vere sig vng 264 eller gammel/ regnet for Synd/ oc brugis nu mere hoss den menige mand/ end Fader Vor/ det kand ieg icke anderlunde forstaa end om den store farlige tid/ huor om Paulus taler 2. ad Timoth: 3. Oc om den høyeste opstiget ondskab der Christus propheterer om Matth: 24. for hues skyld dagene skulle/ for de vdualdis skyld/ bliffue forkortede.

Effterdi nu at Verden er forsuffet/ oc aldels nedsuncken i saadan en Synd/ oc er ingen forbedring at haabe der mig tyckis/ mand maa gribe fat paa huorlunde mand vil/ || saa maa huer forsee sig det beste hand kand/ fly oppaa Bierge/ gaa vd aff Sodoma oc Gomorra/ oc affskilie sig fra saadanne Guds bespaattere/ paa det at ingen skal gøre sig delactig vdi deris Synd/ oc bliffue wrene met dem/ thi Gud skal icke lenger kunde opholde sin Vrede/ huor om wi haffue mere end formegit vidskab om/ haffuer Gud maatte afbryde xx. Aar aff hundrede vdi Syndflodens tid/ fordi at ondskab stigede saa høyt op/ giffue de Guds bespaattere aldels megit mere aarfage/ at hand skal forkorte de sidste dage/ och nødis til at skere saare megit der aff.

Men at Gud skal nødis til/ at skynde sig och gøre ende der paa/ giffuer Øffrigheden icke mindre aarsage til/ end Vnderdanerne i det at de ved deris effterladenhed och straffens forsømmelighed/ opuecke Gud til høyeste vrede oc hastighed/ oc giffue hannem selffue Suerdit vdi haanden/ mod saadan en Synd/ der staar icke at lide faar Gud oc Mennisken.

Mand less i Historier/ at Jøderne i mange Steder/ tit oc offte igennem stunge/ forhaanede oc vanærede Hostiam/ naar de det kunde bekomme/ aff hine Kirckerøffuere/ ocb det gjorde de aff stor had oc affuind/ som de haffde til vor Christelige Religion/ den synd och misgerning/ som Historier vduise/ tog Øffrigheden saa hart til hiertet/ naar de finge det at vide/ at de vdaff en stor och Christelig nidkerhed/ straffede det paa det aller skarpeste/ som der de Jøder vdi Margreffuens Land/ vdi Perlebierge/ bleffue brende for forneffnde offuertrædelse skyld.

Men at al nidkerhed/ er vdsluct i denne tid/ oc Øffrigheden 265 vil icke i det ringeste tage sig til/ at straffe/ ia || icke end met alle lætiste straff/ den gruselige Guds bespaattelse/ som skeer vor Herris Christi liffs och blods høyuerdige Sacramente/ huilcken der ingenlunde staar til at lignis ved Jødernis forsmæelse/ men gaar langt och mange gange der offuer/ dog kand mand mercke der hoss/ at de hulde saadan Jødske bespaattelse for stor Synd/ ieg vilde at de haffde icke selffue en part ocsaa it bøde i salte/ huad kunde wi oss andet formaa och foruente/ effterdi at Gud haffuer allerede trolige oc rigelige nock varet oss at/ oc truet

oss/ end en stor oc forskreckelige Guds vrede oc hastighed snarlige til at komme offuer saadan forsmæelse/ emod hans kære Søns legom och blod/ om mand skal icke andet holde til fare/ effterdi at Tyrcken oc anden wlycke/ er forringe it Riss/ til at straffe saadan en forskreckelig Synd/ at Dommedag vil hastelige komme/ oc vor Herris Christi strenge Dom/ at offuerfalde saadanne skendere/ wforseendis paa en hob/ och paa en tid borttage til en euig straff/ alle dem som her nu bliffue wstraffede oc gøre Registeret fuldt/ oc vel fortiene den rette oc euige straff/ i det at de vden al bod och bedring/ saa høyt opstige vdi den skendige last/ met Suæren oc banden at de kunde icke komme høyre.

Wi haffue i denne vor tid forfaret oc seet/ huor at mange Førster oc Herrer haffue wmagit sig/ met stor fare paa Land oc faalck/ at vdrydde den Vinckelmessis vanbrug aff deris Land oc Kircker/ ocsaa paa Herredage/ der som de aff Christelig nidkerhed hulde dem fra de Kircker/ som samme Messer bliffue huldne vdi/ paa det de skulde icke gøre sig delactige aff samme Prophanation met deris neruærelse/ men at Øffrighed holder nu denne Guds bespaattelse/ || for ingen Prophanation/ misbrug oc skenden/ huor met det høyuerdige Sacramente bespaattis/ oc de icke affuerie oc affstyre saadant/ oc ey helder vdrydde oc vdrense aff deris Land (huilckit der kand dog icke lignis ved nogen blasphemien eller bespaattelse nogen sted/ at denne ey offuergaar alle andre bespaattelser) det gør mig (ieg veed icke huad andre faalck tencke der om) mange vnderlige tancker/ at ieg kand icke rette mig der vdi huorlunde oc 266 for huad aarsag Øffrigheden haffue saa hart tilstoppit deris øren oc saa aldellis tilluct deris øyen til samme bespaattelse/ men det er at befrycte/ at wi allesammen met huer andre snarlige faa det at vide/ ehuort det vil hen oc huilcken side det vil vd paa/ Gud beuare sine oc rycke dem her aff/ som hannem tilhøre.

Jeg vil end nu giffue it exempel tilkende/ oc der ved forklare at ieg/ maa vel ske/ hoss andre fromme Christne/ haffuer aarsage stor nock til at forundre huorlunde det gaar til i denne tid/ at mand kand icke formercke i det alderringeste nogen nidkerhed hoss nogen Øffrighed høy eller lau/ mod saadan languarende bespaattelse/ som io mere oc mere stiger høyt op/ oc det er dette/ Faar nogle faa forgangne Aar siden/ sette mand Sacramentit (som mand saa kaldede) vdi it Monstrans/ aff Søloff eller Guld (som det er end nu brugeligt i Paudommen) oc det droge de omkring paa Gaderne met stor pomp oc Statz/ met mange Ceremonier/ oc bram/ fra en Kircke oc til en anden/ Der som saadan afflagd misbrug oc prophanation befaledis met mact oc vold vdi en Stad/ at oprettis igen/ oc ved mact holdis/ da (Gud være loffuit) findis der mange fromme Steder/ som holde sig der fra/ at de sette helder alt det de || haffue vdi fare/ før end de lade saadan misbrug trengis ind i dem igen/ men at mand nu kand icke finde i nogen Stad/ enten Borgemester eller Fogeder/ som ville affverie eller afstyre denne neruærindis vanbrug/ huor met vor Herris Christi Legeme oc Blod vanæris/ som langt offuergaar den Prophanation/ som ret nu bleff omtald/ det er lige det samme der mig beueger/ at ieg veed icke i sted huad ieg skal tencke der om/ eller huort ieg skal drage det hen/ Mand finder io i nogle Steder/ end dog saare lidet/ at der er end nogen liden act lagt paa hine Guds bespaattere/ dog aleniste hoss hine Daglønere oc vedhuggere/ men met saa saare ringe straff oc opseende/ lige som mand skulde straffe Skalcke/ der riffuis oc slais/ om nogle tomme Nødskaler/ oc ieg vil inted tale om/ at Forelderne icke aleniste høre/ lide oc taale saadan Guds Bespaattelse aff deris Børn/ men de haffue vel ocsaa en part en 267 velbehagelighed der vdi oc holde det for it tegen/ at saadanne deris Børn bliffue kaastelige Karle/ som saa kunde beuisse sig allerede met saadan Guds bespaattelse/ end dog ieg acter oc det/ at der er mange fromme Forældre/ der bliffue forskreckede offuer saadan Guds bespaattelse oc straffe det hart paa deris Børn/ Men den almindelig hob/ haffuer ieg sorig/ at ieg gør icke stor wret/ Thi at effterdi mand hører saadan bespaattelse paa Gaderne/ da maa mand vel formaa sig til visse/ at de haffue hørt det i husene tilforn/ oc der lert at bruge det/ thi det gaar lige saa til/ som den hendske mand sagde/ Sic agitur censura/ et sic exempla parantur/ Cum Judex alios/ quod monet ipse facit/ Som de gamle siunge faare/ saa siunge de vnge effter/ Jeg haffde sæt mig faare at gøre denne formaning om den Guds bespaattelse || lengre/ at ieg vilde handle det noget videre/ huorlunde denne Guds bespaattelse borttager oc til inted gør vor Herris Christi Rige her paa Jorden/ som hand haffuer befattet det samme i sin besynderlig lou och statuter vdi den lange prædicken hand giorde paa Biergit Matth: 5. 6. och 7. Cap: oc iblant andre statuter/ som hand skicker oc opretter i sin Kircke/ siger hand/ Men ieg siger eder/ elsker eders Fiender/ velsigner dem som eder forbande gører vel emod dem som eder hade/ beder for dem/ som eder gør skade oc forfølge eder/ paa det i skulle være eders Faders børn i Himmelen/ han siger icke saa/ vunder/ martyrer/ skender/ bander etc.

I denne forsæt/ vilde ieg giffue tilkende/ huorlunde denne Guds bespaattelse/ er en Synd mod vor Skabelsis artickel/ som den aldellis forderffuer oc gør Gud selffue til inted.

Jeg vilde ocsaa fremdelis haffue dragit det andet bud frem/ som Gud haffuer sæt i den første Taffle/ mod al Guds bespaattelse/ och at Øffrighed lader en arm Tyff for tho eller tre Daler skyld/ hengis i Galie/ men den lade de saa aldellis wstraffit hengaa/ som stieler Gud sin ære fra/ oc sin Nestis liff oc siel fra/ met samme Guds bespaattelse/ huad for it suart Regenskab de skulle gøre/ huor stor en Guds vrede de belade dem met/ huilckit alt sammen findis vel naar Gud skal sige/ Redde rationem/ huorlunde wi haffue det vdrettet.

268

At ieg icke gaar frem vdi disse Artickler/ som ieg haffuer tilkende giffuit/ haffuer ieg paa denne tid god sag til/ Der som ieg kand forfare/ at der findis nogle/ som lade sig beuege aff denne formaning oc tager nogit paa at straffe/ || der som det er ekon en liden Købsted/ der vil nogit begynde/ da vil ieg ydermere gøre min flittighed der til at forlunge oc fuldende denne formaning/ men der som ieg kand aldellis inted vdrette/ saa

maa ieg det tage til tacke och giffue mig til fredz i min samuittighed/ Den fromme Noe/ Loth/ Propheterne/ vor Herre Christa oc Apostlerne haffue vel hafft saa megit møde oc arbeyd oc giort dem saa stor wmag til forgeffuis/ i det at de haffue tit ræt saa lidet vd/ som en fattig predicker kand holde ved mact eller komme affsted.

Men huor høylige den bespaattelse er Gud emod/ huor met hans ettiste oc kærteste Søn bespaattis/ oc huad for en haard och stor straff/ hand vil vdkreffue for saadan en Synd/ end ocsaa vdaff Øffrigheden/ vil ieg/ til en besluttede/ giffue Øffrigheden/ denne effterfølgende Historie at betencke.

Saa haffuer det sig tildragit/ i Suidzerland/ hoss den Stad Villesauen/ tre mile fra Lucern/ at tre Doblere vaare vdgangne/ om en Søndag/ til spilleplatzen oc sette dem til/ hoss skiffuen at doble/ der vaar en iblant dem ved naffn/ Vlrick skræder/ hand haffde fordoblet mange pendinge den dag/ oc begynte suarlige at suærie oc bande/ Men den tid/ hand fick en god Leg/ mente hand/ at det vaar icke mueligt/ at hand skulde tabe den leg/ sagde hand traadzellig/ at der som hand tabte den Leg/ vilde hand sticke Gud ihiel i Himmelen/ om hand kunde/ oc hand tabte samme spil/ da stod hand op oc tog sin Dagert/ ved odden/ och kaste den op i Veyret/ oc sagde/ Kand ieg/ da vil ieg kaste denne Dagert ind i liffuit paa Gud/ Dagerten bleff bortte/ oc fem blods drober kom faldne ned paa Skiffuen/ strax er || Dieffuelen kommen/ met stor bulder oc hastighed oc førde den samme/ som haffde saa kaste sin Dagert/ obenbarlige bort/ De andre tho effter at de bleffue saare forskreckede/ toge de Skiffuen/ oc droge den ned til vandet/ at de kunde affto blodet/ men dis mere de tode/ dis mere 269 gaff blodet sig tilkende oc til siune/ oc bleff i lenger oc rødere/ I det kom der it skrig i Staden/ oc huer mand løb vd oc funde de tho hos vandet/ dem toge de strax til fange/ effter at de haffde vdsagt oc bekent huor fat vaar/ men den ene bleff saa skrøbelig/ at hand falt om i porten/ voxte der wforuentendis nogle store Lus paa hans gandske krop/ som bede store hul paa hannem/ at hand iamerlige oc met stor pine døde der aff/ Den tredie lod Øffrigheden i Staden halshugge. Blodit lode de skære aff Skiffuen/ oc legge tilsiune/ at mand kand vise folck det/ til atuardsel.

Denne Historie er vden tuil saa skeet/ at de Guds bespaattere kunde der met vnderuisis/ huad for en forferdelig Synd/ den Guds Bespaattelse er/ mod huilcke denne forscreffne Historie maa vel regnis for Børneleg/ disligiste at Øffrigheden maatte komme ihu oc dragis til minde/ huad deris Embede er/ i det at Gud straffede disse tre personer saa hart oc saa snart/ ved ferske gerninger for den Synd/ huilcken icke staar til at lignes ved denne forskreckelige bespaattelse/ som nu er gengze/ huorlunde de/ som der til er kaldede aff Gud/ skulde lade sig finde met stor nidkerhed/ oc allerstørste straff/ mod de Guds Bespaattere/ men dersom de ere forsømmelige der vdi/ vil Gud selff begynde at straffe/ at den ene maa nyde den anden at/ som tit oc offte sagt er tilforn. ||